

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.034.07.2020

Pan
Rafał Kępski
Prezes Zarządu
„PORECO” Sp. z o.o.
ul. Górnicza 21
42-360 Poraj

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	„PORECO” Sp. z o.o. ¹ , ul. Górnicza 21, 42-360 Poraj
Kierownik jednostki kontrolowanej	Rafał Kępski, Prezes Zarządu od 31 maja 2012 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej. 2. Zbieranie ścieków komunalnych. 3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych. 4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. z wykorzystaniem dowodów powstałych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	Waldemar Góra - główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/319/2020 z 24 listopada 2020 r. Marcin Wesoły - główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/336/2020 z 8 grudnia 2020 r.

(akta kontroli str. 1-4, 159)

¹ Zwana dalej: „Spółką”.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200; zwana dalej: „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka podejmowała w okresie objętym kontrolą działania w celu realizacji zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, lecz działania te nie zapewniły wypełnienia wszystkich obowiązków w tym zakresie.

Spółka świadczyła usługi na podstawie ważnego zezwolenia wydanego przez Wójta Gminy Poraj na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zbiorowego odprowadzenia ścieków na terenie Gminy. Spółka zapewniła także wymaganą pozwoleniami wodnoprawnymi jakość zarówno odprowadzanych ścieków, jak i osadów przekazywanych do odzysku, za wyjątkiem ścieków z oczyszczalni Żarki Letnisko, gdzie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń. Jednocześnie jednak Spółka nie realizowała wszystkich spoczywających na niej obowiązków, w tym nie zapewniła odpowiedniej częstotliwości poboru próbek ścieków z oczyszczalni w Poraju⁴, ani odpowiedniej realizacji obowiązków informacyjnych wobec Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska⁵.

Spółka nie opracowała i nie przedłożyła wójtowi wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych, w tym zagospodarowania osadów ściekowych, o którym mowa w ustawie z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁶, w którym winna być zaplanowana inwestycja ujęta w AKPOŚK 2017⁷. W konsekwencji tego zaniechania nie uwzględniła kosztów inwestycji na etapie ustalania taryfy opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków, przez co nie zapewniła środków własnych na jej realizację.

Ponadto Spółka nie przeprowadzała kontroli okresowych (pięcioletnich) stanu technicznego sieci kanalizacyjnej zlokalizowanej poza terenem oczyszczalni ścieków, wymaganych przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁸.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Opis stanu faktycznego

1.1. Jedynym wspólnikiem Spółki była Gmina Poraj, posiadająca całość udziałów Spółki¹⁰.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Co stanowiło naruszenie § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych.

⁵ Co stanowiło naruszenie art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne oraz 96 ust. 8 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.

⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 2028, zwana dalej „uzzw”.

⁷ Piąta aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 31 lipca 2017 r.

⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1333 ze zm., zwana dalej „Prawem budowlanym”.

⁹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Na dzień 27 listopada 2020 r. wysokość kapitału zakładowego Spółki wynosiła 1 700,0 tys. zł.

W okresie objętym kontrolą wysokość kapitału zakładowego Spółki zwiększyła się ze 100 udziałów o wartości 100,0 tys. zł na dzień 1 stycznia 2018 r. na 1 700 udziałów o wartości 1 700,0 tys. zł na 17 listopada 2020 r.¹¹ i wynikała z umowy wsparcia¹², w której Gmina zobowiązała się do dokapitalizowania Spółki.

(akta kontroli str. 159-170, 358, 363-368)

Aglomeracja Poraj¹³ o równoważnej liczbie mieszkańców 5567 RLM¹⁴ z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w miejscowości Poraj, została wyznaczona Uchwałą nr V/26/21/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z 29 sierpnia 2016 r. Ww. uchwała straciła moc 31 grudnia 2020 r. i zastąpiła ją uchwała Rady Gminy Poraj nr 181(XXIII)20 z 22 grudnia 2020 r. (weszła w życie z dniem 1 stycznia 2021 r.), w której podano, że wielkość RLM wynosi 5436, gminą wiodącą w aglomeracji jest Poraj, miejscowości w aglomeracji to Poraj i Choroń, a miejscowość, w której zlokalizowana jest oczyszczalnia ścieków to Poraj.

Gmina Poraj jest również gminą wiodącą w Aglomeracji Żarki Letnisko¹⁵, w skład której wchodzi miejscowość Żarki Letnisko, w której zlokalizowana jest również oczyszczalnia ścieków.

(akta kontroli str. 171-234)

Długość sieci kanalizacyjnej (sanitarnej) będącej w posiadaniu Spółki wynosiła 47,4 km do dnia 6 czerwca 2019 r. i 49,9 km po tej dacie. Zwiększenie długości spowodowane było wybudowaniem przez Gminę sieci kanalizacyjnej w miejscowości Jastrząb. Istniejąca aktualnie sieć o długości 39,8 km znajdowała się na terenie aglomeracji Poraj (w miejscowościach Poraj, Jastrząb, Choroń i Żarki Letnisko) i a sieć o długości 10,1 km znajdowała się poza jej terenem.

Sieć kanalizacyjna była użytkowana przez Spółkę na podstawie umowy użyczenia¹⁶ zawartej z Gminą Poraj. Umową tą Gmina użyczyła Spółce do bezpłatnego używania:

- a) oczyszczalnię ścieków w Jastrzębiu wraz z niezbędnym wyposażeniem (miejscowość Jastrząb znajdowała się poza terenem aglomeracji Poraj)
- b) oczyszczalnię ścieków w Żarkach Letnisko (tj. w aglomeracji Żarki Letnisko) wraz z niezbędnym wyposażeniem,
- c) gminną sieć kanalizacyjną o łącznej długości 49,9 km,
- d) 1533 przyłączy kanalizacyjnych,
- e) sieć wodociągową o długości 116.99 mb,
- f) stację ujęcia i uzdatniania wody wraz ze studniami głębinowymi i budynkiem w miejscowości Masłońskie,
- g) przepompownie wody i ścieków,
- h) wyposażenie niezbędne do obsługi ww. urządzeń i maszyn (tj. pompy, wykrywacze metali, wykrywacze nieszczelności, agregaty itp.)¹⁷.

¹¹ W okresie objętym kontrolą wysokość kapitału zakładowego Spółki wynosiła: 100,0 tys. zł w okresie od 15 listopada 2012 r. do 31 grudnia 2018 r., 400,0 tys. zł w okresie od 31 grudnia 2018 r. do 27 maja 2019 r., 700,0 tys. zł w okresie od 27 maja 2019 r. do 12 listopada 2019 r., 1 050,0 tys. zł w okresie od 12 listopada 2019 r. do 15 maja 2020 r., 1 350,0 tys. zł w okresie od 15 maja do 2020 r. do 17 listopada 2020 r. oraz 1 700,0 tys. zł od 17 listopada 2020 r.

¹² Umowa wsparcia z 31 lipca 2017 r. zawarta pomiędzy Spółką, Gminą Poraj oraz Komunalnym Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym z siedzibą w Warszawie.

¹³ Zwana dalej „aglomeracją”.

¹⁴ RLM – tzn. równoważna liczba mieszkańców – ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego zapotrzebowania tlenu (BZT5) w ilości 60 g tlenu na dobę (art. 86 ust. 3 pkt 3 uPW).

¹⁵ Wyznaczona uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/57/16/2014 z 17 listopada 2014 r., a następnie zmienioną uchwałą Rady Gminy Poraj nr 182(XXIII)20 z 22 grudnia 2020 r.

¹⁶ Umowa użyczenia zawarta 15 czerwca 2012 r. wraz z aneksami.

(akta kontroli str. 240-2252, 257A)

Na dzień 2 grudnia 2020 r. Spółka użytkowała następujące urządzenia kanalizacyjne zlokalizowane na terenie Gminy Poraj: trzy oczyszczalnie ścieków (w Poraju, Żarkach Letnisku i Jastrzębiu) oraz 28 przepompowni ścieków.

Do 6 czerwca 2019 r. Spółka wykorzystywała jeszcze jedną oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną w Jastrzębiu, która z tym dniem przestała funkcjonować¹⁸.

Jedynie oczyszczalnia ścieków w Poraju stanowiła własność Spółki, pozostałe urządzenia były użytkowane przez Spółkę na podstawie ww. umowy użyczenia.

(akta kontroli str. 241-256)

Spółka użytkowała jeden punkt zlewny nieczystości ciekłych, zlokalizowany w oczyszczalni ścieków w Żarkach Letnisku (tj. na terenie aglomeracji Żarki Letnisko).

(akta kontroli str. 241)

Zgodnie z art. 16 ust. 1 uzw Spółka uzyskała zezwolenie¹⁹ Wójta Gminy Poraj na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zbiorowego odprowadzenia ścieków na terenie Gminy Poraj. Obszar działania określony w zezwoleniu pokrywał się z rzeczywistym obszarem działania Spółki wynikającym z posiadanych i eksploatowanych urządzeń kanalizacyjnych.

(akta kontroli str. 253-256)

1.2. Spółka nie opracowała wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, pomimo takiego obowiązku określonego w art. 21 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, co opisano szczegółowo w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 241-242, 267)

1.3. Ilość ścieków odprowadzonych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków w Poraju²⁰ wyniosła 204,9 tys. m³ w 2018 r., 200,0 tys. m³ w 2019 r. oraz 132,1 tys. m³ w pierwszych trzech kwartałach 2020 r. Wszystkie ścieki pochodziły z terenu aglomeracji Poraj²¹.

(akta kontroli str. 242, 258)

W okresie objętym kontrolą Spółka nie realizowała przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej. W tym okresie Gmina Poraj ukończyła trzeci etap budowy kanalizacji sanitarnej w miejscowości Jastrząb, która została przekazana Spółce w użytkowanie 6 czerwca 2019 r. (co opisano w punkcie 1.1. niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli str. 242, 358-361, 414-415)

Spółka przekazała Wójtowi Gminy Poraj dane dotyczące realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych²² w celu sporządzenia sprawozdania z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za rok ubiegły, o którym mowa w art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne²³. Dane przekazano w czasie umożliwiającym sporządzenie przez Wójta tego sprawozdania w obowiązujących terminach²⁴ - dane za 2018 r. zostały przekazane przez Spółkę 24 stycznia 2019 r., a za 2019 r. - w dniu 28 lutego 2020 r.

¹⁷ Podano stany na dzień 27 listopada 2020 r. określone w aneksie nr 5 z 6 czerwca 2019 r. do ww. umowy.

¹⁸ Użytkownicy oczyszczalni w Jastrzębiu zostali przyłączeni do wybudowanej sieci kanalizacyjnej.

¹⁹ Wydane decyzją Wójta Gminy nr GK.7021.1.2012 z 4 czerwca 2012 r.

²⁰ Ww. oczyszczalnia ścieków nie przyjmuje ścieków dowożonych.

²¹ Ścieki pochodzące z aglomeracji Żarki-Letnisko, odprowadzane były do oczyszczalni w Żarkach-Letnisku.

²² Dalej: „KPOŚK”.

²³ Dz. U. z 2020 r. poz. 310, ze zm., zwana dalej „uPW”.

²⁴ Zgodnie z art. 89 uPW gminy mają obowiązek przedkładać PGW Wody Polskie, corocznie, sprawozdanie z realizacji KPOŚK za rok ubiegły – za 2018 r. do 31 stycznia, a za 2019 r. do 28 lutego 2020r.

Wójt Gminy przekazał sprawozdania do PGW Wody Polskie²⁵ w dniach 25 stycznia 2019 r. i 28 lutego 2020 r.

Dane sprawozdania za 2018 r. zostały przez Gminę Poraj skorygowane zgodnie z art. 90 ust. 2 uPW, na podstawie informacji przekazanych przez Spółkę, w terminie określonym w art. 90 ust. 3 ww. przepisu²⁶.

Podane w ww. sprawozdaniach dane były zgodne ze stanem faktycznym i danymi posiadanymi przez Spółkę, w zakresie ilości ścieków odprowadzonych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków w Poraju (które opisano powyżej).

(akta kontroli str. 259-266)

W okresie objętym kontrolą Wójt Gminy Poraj nie przeprowadził w Spółce kontroli w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków i związanych z tym zagadnień finansowych. Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że Wójt Gminy sprawował nadzór właścicielski, obejmujący bieżące pozyskiwanie i analizowanie informacji w ww. zakresie: „Nadzór właścicielski przejawiał się w żądaniach od Spółki m.in. informacji, wyjaśnień i dokumentów. Kwestie powyższe były omawiane w szczególności podczas posiedzeń Rady Nadzorczej”.

(akta kontroli str. 159, 242-243)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Spółka nie opracowała wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, pomimo takiego obowiązku określonego w art. 21 ust. 1 uzzw. NIK wskazuje przy tym, że zwolnienie z realizacji tego obowiązku, określone w art. 21 ust. 7 ww. ustawy, nie miało zastosowania, ponieważ w 2017 r. Spółka opracowała koncepcję modernizacji oczyszczalni ścieków w Poraju, a także na jej podstawie wykonała dokumentację techniczną tego przedsięwzięcia i projekt pn. „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Poraju” został zgłoszony do AKPOŚK 2017, gdzie jego realizację zaplanowano w okresie od 1 października 2017 r. (termin rozpoczęcia prac inwestycyjnych) do 31 grudnia 2021 r. (termin zakończenia inwestycji).

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że przyczyną powyższego był fakt, że Gmina Poraj przyjęła program naprawczy na lata 2018-2020²⁷, którego realizacja wiązała się z brakiem środków pieniężnych na sfinansowanie lub współfinansowanie modernizacji oczyszczalni ścieków. Uwzględnienie ww. przedsięwzięcia w AKPOŚK 2017 wynikało z faktu, że było to konieczne do ubiegania się o uzyskanie dofinansowania projektu ze środków unijnych.

(akta kontroli str. 241-242, 267)

NIK zwraca uwagę, że opracowanie wieloletniego planu rozwoju i modernizacji wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych jest obowiązkiem ustawowym, a Spółka nie dysponowała w okresie objętym kontrolą żadnym dokumentem określającym planowany zakres usług wodociągowo-kanalizacyjnych, przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w kolejnych latach, przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody, nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach oraz sposoby finansowania planowanych inwestycji.

²⁵ Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, zwane dalej „PGW Wody Polskie”.

²⁶ PGW Wody Polskie przekazało pismo wzywające Gminę do uzupełnienia danych w dniu 26 lutego 2019 r. Gmina, po uzyskaniu danych ze Spółki przekazała poprawione sprawozdanie w dniu 13 marca 2019 r.

²⁷ Program postępowania naprawczego Gminy Poraj na lata 2018-2020 został przyjęty uchwałą Rady Gminy Poraj nr 324(XLII)17 z 5 grudnia 2017 r.

Konsekwencją niesporządzenia wieloletniego planu jest ograniczenie możliwości zapewnienia finansowania zaplanowanej inwestycji poprzez uwzględnienie jej w opracowanej taryfie opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (którą opisano w punkcie 4.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego), tj. zgodnie z § 7 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia ministra gospodarki morskiej i żeglugi śródlądowej z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryfy oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków²⁸, według którego koszty eksploatacji i utrzymania ponoszone w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków planuje się m.in. na podstawie kosztów ustalonych na podstawie wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia zaniechanie, mimo ustawowego obowiązku, opracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, czego konsekwencją było również ograniczenie możliwości podejmowania przedsięwzięć związanych z rozwojem sieci kanalizacyjnej, określonych w AKPOŚK 2017.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Zbieranie ścieków komunalnych

2.1. Liczba umów na odprowadzanie ścieków zawartych przez Spółkę z mieszkańcami Gminy zwiększała się w kolejnych latach z 1791 na 1 stycznia 2018 r., przez 1814 na 31 grudnia 2018 r. i 1871 na 31 grudnia 2019 r.²⁹ do 1886 na dzień 30 września 2020 r.

Z kolei liczba umów zawartych przez Spółkę wyłącznie na dostarczanie wody wyniosła 2459 na 1 stycznia 2018 r., 2494 na 31 grudnia 2018 r. i na 31 grudnia 2019 r. oraz 2493 na 30 września 2020 r.

Z informacji uzyskanych z Urzędu Gminy Poraj wynika, że w prowadzonej w Gminie ewidencji uwzględniono 78 przydomowych oczyszczalni ścieków oraz 2515 zbiorników bezodpływowych. Jednak w ww. ewidencji uwzględniono zarówno budynki mieszkalne, jak i letniskowe i prowadzona była w odniesieniu do nieruchomości, nie przyporządkowując do nich liczby mieszkańców.

(akta kontroli str. 141, 270, 484-485, 489)

Spółka nie dysponowała danymi o liczbie i odsetku mieszkańców z obszaru objętego swoją działalnością, korzystających z sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych oraz o liczbie nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że ww. dane o liczbie i procencie mieszkańców z obszaru objętego działalnością spółki, a korzystających z sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni ścieków nie są niezbędne do realizacji przez Spółkę powierzonych jej zadań związanych ze zbiorowym dostarczaniem wody i odprowadzaniem ścieków.

(akta kontroli str. 141, 270, 484-485)

Prezes Zarządu Spółki podał, że w celu optymalizacji kosztów zbierania i oczyszczania ścieków, Spółka przekazywała Wójtowi Gminy informacje o potrzebie

²⁸ Dz. U. poz. 472.

²⁹ W tym liczba umów zawartych przez Spółkę wyłącznie na odprowadzanie ścieków wynosiła 61 umów na 1 stycznia i 31 grudnia 2018 r., 57 umów na 31 grudnia 2019 r. oraz 56 umów na 30 września 2020 r.

zapewnienia podłączenia do istniejącej kanalizacji wszystkich nieruchomości w trakcie bieżących kontaktów Prezesa Spółki z Wójtem Gminy³⁰.

Działania w tym zakresie były przez Gminę planowane na kolejne lata. M.in. we wrześniu 2020 r. Gmina zawarła umowę na realizację drugiego etapu inwestycji (uwzględnionej w AKPOŚK 2017) pn. „Budowa kanalizacji grawitacyjno-ciśnieniowej wraz z przyłączami, przepompowniami ścieków oraz modernizacja sieci wodociągowej i oczyszczalni ścieków w miejscowości Żarki Letnisko”.

Ponadto, w dokumencie pod nazwą „Strategia Rozwoju Gminy Poraj”, w harmonogramie realizacji zadań zaplanowanych w Strategii uwzględniono m.in. zadanie pn. „Uregulowanie gospodarki wodnej i wodno-ściekowej poprzez rozbudowę i budowę kanalizacji sanitarnej”.

Wójt Gminy podał, że ww. zadanie jest zadaniem ciągłym, realizowanym w całym okresie obowiązywania Strategii (tj. w latach 2016-2026) i dodał: „Niezależnie od zapisów Strategii, Gmina na bieżąco aktualizuje stan mienia komunalnego i możliwości finansowania jego modernizacji i rozbudowy. Do priorytetowych zadań inwestycyjnych w zakresie wod-kan należy rozwój sieci kanalizacji sanitarnej ze szczególnym uwzględnieniem aglomeracji Żarki Letnisko, modernizacja ujęcia wody pitnej w miejscowości Masłońskie oraz modernizacja oczyszczalni ścieków w Poraju”.

(akta kontroli str. 270, 358-359, 372-374, 484-485)

Spółka prowadziła ewidencję awarii obsługiwanych sieci kanalizacyjnych, w której podawała datę awarii, jej lokalizację, przyczynę oraz sposób załatwienia sprawy.

W okresie objętym kontrolą Spółka zaewidencjonowała 240 awarii, z tego 90 w 2018 r., 103 w 2019 r. i 47 w 2020 r. (do 30 września).

Najczęstszymi przyczynami awarii były niedrożne odcinki kanalizacji sanitarnej zatkane obcymi ciałami stałymi (m.in. piachem, gruzem czy popiołem), zatkane pompy na przepompowniach ścieków oraz oblepione czujniki pływakowe odpowiadające za załączanie się pomp w przepompowniach ścieków (m.in. odpadami higienicznymi, sanitarnymi czy szmatami). Zdarzały się również awarie systemu sterowania przepompowniami, np. po wylądowaniach atmosferycznych i ewentualnych przepięciach elektrycznych.

W wyniku ww. awarii nie zaszła konieczność wyłączenia z eksploatacji fragmentu sieci kanalizacyjnej, ani nie wystąpił przypadek odprowadzania ścieków bez oczyszczenia. Naprawy dokonywane były na bieżąco przez pracowników Spółki lub przez firmy zewnętrzne dysponujące odpowiednim sprzętem specjalistycznym³¹.

Jak wyjaśnił Prezes Zarządu Spółki, aby usprawnić i przyspieszyć usuwanie awarii na przepompowniach ścieków, Spółka wdrożyła system zdalnego monitoringu pracy przepompowni ścieków a ponadto, pracownicy Spółki raz w tygodniu wykonywali przegląd przepompowni ścieków.

(akta kontroli str. 270-284)

Spółka nie wykonywała corocznych okresowych kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnej i stacji zlewnych zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków³² (oddanych w użytkowanie przez Gminę na podstawie umowy użyczenia), co było zgodne z art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. c Prawa budowlanego. Kontrolami nie objęto

³⁰ Spotkania te nie były w żaden sposób dokumentowane.

³¹ M.in. tzw. „dużym wuko”, tj. sprzętem do hydrodynamicznego udrażniania kanalizacji.

³² Spółka nie posiada stacji zlewnych znajdujących się poza terenem oczyszczalni ścieków.

28 przepompowni ścieków, stanowiących urządzenia będące nieodłącznym elementem istniejącej sieci kanalizacyjnej³³.

Jednak Spółka nie dokonywała również kontroli „pięcioletnich” stanu technicznego sieci kanalizacyjnej, co opisano szczegółowo w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 99, 244-252, 271, 336-355)

W okresie objętym kontrolą do Spółki wpłynęło łącznie 99 wniosków o podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, z tego 27 wniosków w 2018 r., 57 w 2019 r. i 15 do 30 września 2020 r. Wszystkie ww. wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie i zgodnie z art. 15 ust. 4 uzwz przyłączono do sieci nieruchomości wszystkich wnioskodawców, z którymi zawarto umowy na podstawie art. 6 ust. 2 uzwz.

Szczegółowym badaniem objęto 15 dobranych losowo umów z 2020 r. i stwierdzono, że zawierały one zapisy określone w art. 6 ust. 3 uzwz, tj. dotyczące m.in.:

- 1) ilości i jakości świadczonych usług wodociagowych lub kanalizacyjnych oraz warunków ich świadczenia;
- 2) sposobu i terminów wzajemnych rozliczeń;
- 3) praw i obowiązków stron umowy;
- 3a) warunków usuwania awarii przyłączy wodociagowych lub przyłączy kanalizacyjnych będących w posiadaniu odbiorcy usług;
- 4) procedur i warunków kontroli urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych;
- 5) ustaleń zawartych w zezwoleniu, o których mowa w art. 18, tj. zezwolenia³⁴ Wójta Gminy Poraj dla Spółki na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zbiorowego odprowadzenia ścieków na terenie Gminy Poraj, które opisano w punkcie 1.1. niniejszego wystąpienia;
- 6) okresu obowiązywania umowy (objęte kontrolą umowy zostały zawarte na czas nieokreślony) oraz odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, w tym warunków wypowiedzenia.

(akta kontroli str. 272, 375-376)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Spółka nie przeprowadzała pięcioletnich kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnej zlokalizowanej poza terenem oczyszczalni ścieków, co stanowiło naruszenie art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego.

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że pomimo faktu niewykonywania kontroli przez osoby posiadające uprawnienia budowlane, pracownicy Spółki wykonywali cotygodniowe przeglądy stanu sieci kanalizacyjnej w zakresie jej eksploatacji.

(akta kontroli str. 99, 271)

W odniesieniu do powyższego NIK zauważa, iż przeglądy stanu sieci wykonywane przez pracowników Spółki, nie spełniają wymogów prowadzenia przez Spółkę obowiązkowych kontroli wynikających z przepisów Prawa budowlanego, polegających na sprawdzeniu m.in. stanu technicznego i przydatności do użytkowania i wykonywanych przez osoby upoważnione do przeprowadzania takich kontroli.

³³ Były to studnie betonowe o średnicy nominalnej ok. 1,2 m – 1,5 m, wyposażone w pompy zatapialne, armaturę, orurowanie i kształtki ze stali nierdzewnej.

³⁴ Wydane decyzją Wójta Gminy nr GK.7021.1.2012 z 4 czerwca 2012 r.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka świadczyła usługi zbiorowego odprowadzenia ścieków na terenie Gminy Poraj zgodnie z posiadanym zezwoleniem i dysponowała informacjami niezbędnymi do realizacji tego zdania. Występujące w okresie objętym kontrolą awarie usuwane były na bieżąco i w sposób nie powodujący konieczności wyłączenia z eksploatacji fragmentu sieci kanalizacyjnej.

Stwierdzona nieprawidłowość polegała na nieprzeprowadzaniu okresowych (pięcioletnich) kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnej zlokalizowanej poza terenem oczyszczalni ścieków, wymaganych przepisami Prawa budowlanego.

OBSZAR

3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

Opis stanu faktycznego

3.1. Spółka w okresie objętym kontrolą dysponowała ważnymi pozwoleniami wodnoprawnymi na odprowadzenie, po ich oczyszczeniu, ścieków komunalnych z zarządzanych przez tą Spółkę trzech oczyszczalni, i tak dla oczyszczalni ścieków w:

1) Poraju obowiązywała decyzja Starosty Myszkowskiego³⁵ z 25 kwietnia 2008 r. zmieniona decyzją nr OŚR.6341.38.2016 z dnia 14 grudnia 2016 r. (data ważności: 20 kwietnia 2018 r.), a następnie decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Sieradzu PGW Wody Polskie³⁶ z 13 kwietnia 2018 r., zmieniona decyzją z 19 kwietnia 2019 r.³⁷ (data ważności: 27 kwietnia 2028 r.);

2) Jastrzębiu: obowiązywała decyzja³⁸ Marszałka Województwa Śląskiego w Katowicach z dnia 16 kwietnia 2012 r. (data ważności: 16 kwietnia 2022 r.);

3) Żarkach Letnisko: obowiązywała decyzja³⁹ Marszałka Województwa Śląskiego w Katowicach z dnia 31 sierpnia 2009 r. (data ważności: 28 sierpnia 2019 r.), a następnie decyzja⁴⁰ Dyrektora Zarządu Zlewni w Sieradzu PGW Wody Polskie z dnia 6 czerwca 2019 r. (data ważności: 26 czerwca 2029 r.).

Zgodnie z art. 188 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁴¹ pozwolenia zostały wydane na okres 10 lat. W pozwoleniach określono wielkość dopuszczalnej emisji w warunkach normalnego funkcjonowania instalacji (zgodnie z art. 188 ust. 2 pkt 2 ustawy Poś), i tak:

1) dla oczyszczalni w Poraju wielkość emisji określono na: średniodobowa ilość ścieków (dalej: $Q_{sr.d}$) = 700 m³/d, i roczna ilość ścieków (dalej: $Q_{r/max}$) = 332.150 m³/rok, a następnie od kwietnia 2018 r. na: $Q_{sr.d}$ = 700 m³/d i $Q_{r/max}$ = 255.500 m³/rok;

2) dla oczyszczalni w Jastrzębiu wielkość emisji określono na: $Q_{sr.d}$ = 250 m³/d, i $Q_{r/max}$ = 210.240 m³/rok;

3) dla oczyszczalni w Żarkach Letnisko wielkość emisji określono na: $Q_{sr.d}$ = 480 m³/d i średnioroczna ilość ścieków (dalej: $Q_{r/sr.}$) = 175.200 m³/rok, a następnie od czerwca 2019 r. na: $Q_{sr.d}$ = 240 m³/d, $Q_{r/max}$ = 87.600 m³/rok.

W pozwoleniach określono również rodzaj i parametry instalacji istotne z punktu widzenia przeciwdziałania zanieczyszczeniom (zgodnie z art. 188 ust. 2 pkt 1 ustawy Poś). I tak:

³⁵ Nr OŚR 62232/24/08.

³⁶ Nr PO.ZUZ.5.421.77.2018.MK.

³⁷ Nr PO.ZUZ.5.421.168.2.019.MK.

³⁸ Nr 862/OS/2010.

³⁹ Nr 2806/OS/2009.

⁴⁰ Nr PO.ZUZ.5.421.169.2.019.WS.

⁴¹ Dz.U. z 2020 r., poz. 1219 ze zm., dalej: ustawa Poś.

1) dla oczyszczalni w Poraju wskazano odbiornik ścieków: rzeka Warta w km 762 + 750 poprzez otwarty kanał komunalny odbierający ścieki w km 0 + 030, a następnie od kwietnia 2018 r.: istniejący wylot Ø300 do wód rzeki Dopływ w Poraju uchodzących do rzeki Warty w km 762+750;

2) dla oczyszczalni w Jastrzębiu: wylot do ziemi-rowu melioracyjnego R-A;

3) dla oczyszczalni w Żarkach Letnisko: wylot brzegowy do zbiornika wodnego „Poraj”, a następnie od czerwca 2019 r.: istniejące urządzenie wodne – wylot zlokalizowany na działce nr ewid. 780/2 do odbiornika tj. zbiornika Poraj, położonego w odległości 27,5, od koryta rzeki Warty w km 772+250.

Jednocześnie dla każdej z oczyszczalni określono wskaźniki zanieczyszczeń odprowadzanych ścieków i/albo wymagany stopień redukcji zanieczyszczeń w procesie oczyszczania ścieków. I tak:

1) dla oczyszczalni w Poraju wskazano minimalny stopień redukcji: BZT_5 – 90%, $CHZT_{CR}$ – 75% i zawiesiny ogólne – 90%, a następnie od kwietnia 2018 r. – najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń: $BZT_5 \leq 25 \text{ mgO}_2/\text{l}$, $CHZT_{CR} \leq 125 \text{ mgO}_2/\text{l}$ i zawiesina ogólna $\leq 35 \text{ mg/l}$ i od kwietnia 2019 r.: minimalny stopień redukcji: BZT_5 – 90%, $CHZT_{CR}$ – 75% i zawiesiny ogólne – 90%;

2) dla oczyszczalni w Jastrzębiu: najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń: $BZT_5 \leq 40 \text{ mgO}_2/\text{dm}^3$, $CHZT_{CR} \leq 150 \text{ mgO}_2/\text{dm}^3$ i zawiesina ogólna $\leq 50 \text{ mg/dm}^3$;

3) dla oczyszczalni w Żarkach Letnisko: najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń: $BZT_5 \leq 25 \text{ mgO}_2/\text{dm}^3$, $CHZT_{CR} \leq 125 \text{ mgO}_2/\text{dm}^3$, zawiesina ogólna $\leq 35 \text{ mg/dm}^3$, fosfor ogólny $\leq 2 \text{ mgP/dm}^3$ i azot ogólny $\leq 15 \text{ mgN/dm}^3$, a następnie od czerwca 2019 r.: najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń: fosfor ogólny $\leq 2 \text{ gP/m}^3$ i azot ogólny $\leq 15 \text{ gN/m}^3$ oraz minimalny stopień redukcji: BZT_5 – 80%, $CHZT_{CR}$ – 75% i zawiesiny ogólne – 90%.

Określone w pozwoleniach wodnoprawnych ww. wartości wskaźników zanieczyszczeń bądź ich redukcji odpowiadały wartościom określonym w przepisach rozporządzeń Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. oraz z dnia 18 listopada 2014 r. *w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego*⁴² oraz w przepisach rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. *w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych*⁴³.

(akta kontroli str. 17-38)

Oczyszczalnia ścieków w Poraju opiera się o technologię oczyszczania ścieków przy pomocy osadu czynnego w przepływowych reaktorach biologicznych i sedymentacją oczyszczonych ścieków w osadnikach wtórnych. W skład podstawowych elementów oczyszczalni ścieków wchodzi: przepompownia ścieków surowych, krata mechaniczna – sito-piaskownik, zbiorniki retencyjne – buforowe ścieków surowych, zestaw do flotacji ścieków z przewodem obejściowym, pompownia pośrednia, reaktory biologiczne, osadniki wtórne, zbiorniki osadu, pompownia osadu powrotnego, pompa osadu nadmiernego, instalacja sprężanego powietrza do napowietrzania ścieków. Ścieki surowe z systemu kanalizacji zlewni dopływają do pompowni ścieków surowych, skąd tłoczone są za pomocą pomp zatapialnych rurociągiem tłocznym na układ oczyszczania mechanicznego

⁴² Dz.U. nr 137, poz. 984, i odpowiednio Dz.U. poz. 1800.

⁴³ Dz.U. poz. 1311.

sitopiaskownika. Przy zwiększonym napływie ścieków, część ścieków zostaje przetłoczona do zbiorników retencyjnych. Dalej ścieki grawitacyjnie przepływają do przepompowni pośredniej i poprzez komorę rozdziału trafiają do komór bioreaktorów, gdzie zachodzą procesy biologicznego rozkładu zanieczyszczeń wraz z pełną stabilizacją tlenową osadu. Napowietrzanie odbywa się za pomocą dmuchaw stacjonarnych poprzez system napowietrzania drobno-pęcherzykowego. Po biologicznej części oczyszczania ścieki przepływają do osadnika wtórnego i dalej, do odbiornika – rzeki Warty. Powstające podczas procesów oczyszczania ścieków odwodnione skratki są wapnowane i gromadzone pod wiatą w szczelnych przejezdnych pojemnikach. Osad odwodniony na prasie filtracyjnej trafia bezpośrednio do kontenera i wywożony jest do rolniczego wykorzystania.

(akta kontroli str. 9-10, 39-94)

Ogłędziny przeprowadzone w dniu 7 grudnia 2020 r. przez pracowników Śląskiego Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska Delegatura w Częstochowie⁴⁴ (w ramach kontroli realizowanej przez WIOŚ na zlecenie NIK⁴⁵), których przedmiotem była instalacja oczyszczalni ścieków w Poraju, stan techniczny poszczególnych elementów ciągu technologicznego oraz stan wód odbiornika (wizualnie) wykazały m.in., co następuje:

- urządzenie wodne - wylot ścieków oczyszczonych znajduje się w dobrym stanie technicznym,
- bezpośredni odbiornik ścieków - Dopływ w Poraju, jest dobrze utrzymany, jego stan umożliwia swobodny, niczym nie zakłócany odpływ ścieków oczyszczonych do rzeki Warty,
- ostatnia studzienka przed wylotem - punkt poboru oczyszczonych ścieków komunalnych jest zabezpieczona pokrywą, w stanie technicznym dobrym,
- druga studzienka rewizyjna przed oczyszczalnią - punkt poboru surowych ścieków komunalnych zabezpieczona pokrywą, w stanie technicznym dobrym, umożliwia zamontowanie urządzenia do poboru próbki średniej dobowej,
- urządzenia oczyszczalni - przepompownia główna oraz zbiorniki osadu w stanie technicznym dostatecznym/dobrym, posadzka wilgotna,
- urządzenia oczyszczalni - przepompownia główna, przepompownia pośrednia oraz armatura przepompowni pośredniej - w stanie dość dobrym,
- komora rozdziału ścieków - stan dobry,
- urządzenia oczyszczalni ścieków - reaktory biologiczne - stan wymagający remontu i przeprowadzenia prac modernizacyjnych,
- urządzenia oczyszczalni ścieków - flotator - wyłączony z ciągu technologicznego,
- przy przepompowni głównej zamontowano przepływomierz,
- urządzenia oczyszczalni ścieków - widok na osadnik wtórny - stan dobry (z zewnątrz),
- urządzenia oczyszczalni ścieków- reaktor biologiczny - stan z zewnątrz dobry,
- dmuchawy ROBOX - stan dobry,
- urządzenia oczyszczalni ścieków- sitopiaskownik i prasa filtracyjna (węzeł gospodarki osadowej) - sitopiaskownik w dniu oględzin - wyłączony z eksploatacji - wymaga przeprowadzenia modernizacji, prasa wyłączona (brak oznak uszkodzenia lub awarii),

⁴⁴ Dalej: WIOŚ.

⁴⁵ W trybie art. 12 ustawy o NIK. Dalej: kontrola WIOŚ.

- pojemnik przeznaczony do magazynowania skratek - stan dobry, bez oznak przesypywania skratek wapnem,
- oczyszczalnia ścieków - widok na prasę filtracyjną - urządzenie w stanie dość dobrym.

(akta kontroli str. 336-355)

Kontrola WIOŚ wykazała jednocześnie, że Spółka nie dotrzymywała warunków i obowiązków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym wydanym w dniu 13 kwietnia 2018 r. dla oczyszczalni w Poraju⁴⁶ dotyczących:

- prowadzenia pomiarów ilości odprowadzanych ścieków za pomocą przepływomierza elektromagnetycznego zamontowanego w studziencie pomiarowej ścieków oczyszczonych. Odczytów należy dokonywać raz w miesiącu i prowadzić rejestr ilości wprowadzanych ścieków – obowiązek nie był realizowany. Spółka złożyła wyjaśnienie, że z uwagi na błędne odczyty dokonywane na przepływomierzu ścieków oczyszczonych w ostatniej studziencie pomiarowej do obliczeń ilości przepływających ścieków wyliczane są średnie wg przepływomierza mierzącego ilość ścieków dopływających, zamontowanego w przepompowni głównej ścieków dopływających i przepływomierza zamontowanego w ostatniej studziencie pomiarowej.
- naprawy lub wymiany urządzenia do pomiaru ilości odprowadzanych ścieków na nowe w przypadku jego awarii. Fakt ten winien zostać odnotowany w dzienniku eksploatacji. Ilość odprowadzanych w tym czasie ścieków winna zostać określona na podstawie licznika czasu pracy pomp i ich wydajności – obowiązek nie został zrealizowany.
- eksploatacji oczyszczalni zgodnie z instrukcją obsługi, która powinna być aktualna i uwzględniać wszystkie zmiany dokonywane w technologii oczyszczania ścieków – obowiązek nie był realizowany. Dokumentacja techniczna - stadium Instrukcja eksploatacji procesu technologicznego nie jest bowiem aktualny gdyż po przeprowadzeniu modernizacji instalacji oczyszczalni ścieków w roku 2007 r. z ciągu technologicznego oczyszczalni został wyłączony flotator, a urządzenie jest ujęte w ww. instrukcji jako eksploatowane.
- informowania organu (Dyrektora ZZ w Sieradzu PGW Wody Polskie) oraz WIOŚ - Delegaturę w Częstochowie, w przypadku istotnych awarii bądź zakłócenia pracy oczyszczalni ścieków mających wpływ na jakość ścieków oczyszczonych – w terminie natychmiastowym i usunięcia awarii w ciągu 7 dni od jej wystąpienia – obowiązek nie jest realizowany w pełni. Spółka informowała bowiem o zaistniałych awariach instalacji jedynie organ IOŚ, nie informowano natomiast organu właściwego w sprawach pozwoleń wodnoprawnych czyli Dyrektora Zarządu Zlewni w Sieradzu PGW Wody Polskie.

(akta kontroli str. 431-432)

W okresie objętym kontrolą Spółka, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1 Prawa budowlanego, corocznie poddawała kontroli stan techniczny elementów budynku oczyszczalni oraz instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska. Kontrole wykonywane były przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia w tym zakresie. Ponadto w dniu 3 sierpnia 2017 r., na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego, przeprowadzono kontrolę stanu technicznego budynku oczyszczalni (data następnej kontroli przypada na 3 sierpień 2022 r.). W wyniku ww. kontroli stwierdzono dobry stan budynku oraz instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska. Jednocześnie zalecono wykonać remont lub wymianę pokrycia dachowego (zalecenie powtarzane corocznie) oraz naprawę posadzek w budynku

⁴⁶ Decyzja nr PO.ZUZ.5.421.77.20.18.MK.

oczyszczalni, wykonanie remontu wnętrza budynku technologicznego, a także konserwację i malowanie zewnętrznych elementów okładzin budynku oczyszczalni.

(akta kontroli str. 13, 95)

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że w 2020 roku przeprowadzono remont pomieszczeń socjalnych, dyspozytorni i warsztatu. Kilka lat temu były remontowane i malowane ściany wewnętrzne budynku części technologicznej. Pozostałe zalecenia tj. remont lub wymiana pokrycia dachowego budynku oczyszczalni, naprawa posadzek w budynku oczyszczalni, wykonanie remontu wnętrza budynku technologicznego oraz konserwacja i malowanie zewnętrznych elementów okładzin budynku oczyszczalni były wykonywane częściowo. Prezes dodał, że w 2021 r. planuje się dalsze prace związane z zaleceniami z zakresu bieżącej eksploatacji, a prace dotyczące wymiany pokrycia dachowego planowane są do realizacji podczas planowanej modernizacji obiektu.

(akta kontroli str. 96, 98)

Spółka, zgodnie z art. 147a ust. 1 pkt 1 ustawy Poś oraz z wymaganiami wynikającymi z wyżej opisanych pozwoleń wodnoprawnych, zleciła wykonywanie badań ścieków pochodzących z trzech zarządzanych przez nią oczyszczalni akredytowanemu laboratorium⁴⁷ w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności⁴⁸. Akredytacja laboratorium obejmowała badane cechy ścieków (wskaźniki)⁴⁹ objęte zleceniami Spółki.

(akta kontroli str. 14, 100-115)

Badania pobranych próbek przeprowadzono pod kątem cech (wskaźników) zanieczyszczeń określonych w wydanych Spółce pozwoleniach wodnoprawnych dla poszczególnych oczyszczalni.

(akta kontroli str. 18-38, 100-102, 155-158)

Próbki ścieków z oczyszczalni w Jastrzębiu oraz w Żarkach Letnisko były pobierane i badane z częstotliwością odpowiadającą wymogom określonym w § 5 ust 2 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. oraz z dnia w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁵⁰ oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych⁵¹. Natomiast w przypadku oczyszczalni w Poraju kontrola WIOŚ stwierdziła nieprawidłowości w tym zakresie w kolejnych dwóch latach obowiązywania pozwolenia wodnoprawnego z 13 kwietnia 2018 r.⁵² gdyż próbki były pobierane i badane jedynie pięciokrotnie w rocznym okresie obowiązywania ww. pozwolenia, pomimo że zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 2 ww. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz

⁴⁷ Laboratorium Oczyszczalni Ścieków „WARTA” S.A. z siedzibą w Częstochowie, dysponującemu certyfikatem akredytacji laboratorium badawczego nr AB 817, dalej: laboratorium.

⁴⁸ Dz.U. z 2019 r., poz. 155.

⁴⁹ Zawiesina ogólna, ChZT, BZT₅, azot ogólny i fosfor ogólny.

⁵⁰ Dz.U. poz. 1800.

⁵¹ Dz.U. poz. 1311.

⁵² W pierwszych roku obowiązywania pozwolenia wodnoprawnego z dnia 13 kwietnia 2018 r. (8 maj 2018 r. – 14 maj 2019 r.) Spółka wykonała pięć zamiast 12 analiz próbek ścieków oczyszczonych, również w kolejnym roku obowiązywania ww. pozwolenia (15 maj 2019 r. – 14 maj 2020) Spółka wykonała pięć zamiast 12 analiz próbek ścieków oczyszczonych.

ww. rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych, rocznie winno być przeprowadzonych 12 badań.

(akta kontroli str. 18-38, 100-102, 155-158, 432-436)

Spółka dotrzymywała określonych w pozwoleniach prawnych warunków odprowadzania ścieków w zakresie ich jakości⁵³ z wyjątkiem ścieków z oczyszczalni Żarki Letnisko, co szczegółowo przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 141-142, 155-158, 491-496)

Badania próbek średnich dobowych ścieków surowych i oczyszczonych przeprowadzone w dniach 7-9 grudnia 2020 r. w ramach kontroli WIOŚ potwierdziły dotrzymywanie przez Spółkę warunków określonych w obowiązującym pozwoleniu wodnoprawnym dotyczącym oczyszczalni w Poraju⁵⁴ oraz w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. *w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy wprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych*⁵⁵.

(akta kontroli str. 437)

Zgodnie z art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy Prawo wodne⁵⁶ Spółka przekazywała do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska⁵⁷ uzyskane wyniki pomiarów ilości i jakości wprowadzonych ścieków pochodzących z oczyszczalni przez nią zarządzanych, z wyjątkiem wyników badań z 2018 r. z oczyszczalni Żarki Letnisko, co szczegółowo przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 157-158)

Wobec Spółki nie wydano decyzji o ustaleniu opłaty podwyższonej⁵⁸, ani zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie ustalenia podwyższonej opłaty za odprowadzanie ścieków. Nie wystąpiły również przypadki nie uznania przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska przedłożonych przez Spółkę wyników pomiarów ilości, stanu i składu ścieków albo minimalnego procentu redukcji substancji zanieczyszczających w procesie oczyszczania ścieków.

(akta kontroli str. 14, 141, 143)

3.2. Spółka w okresie objętym kontrolą wytworzyła wyłącznie ustabilizowane komunalne osady ściekowe⁵⁹ (kod 19 08 05⁶⁰), które nie zostały zakwalifikowane jako odpady niebezpieczne.

⁵³ W oczyszczalni w Poraju w przypadku jednej próbki z dnia 14 sierpnia 2018 r. stwierdzono przekroczenie normy określonej w pozwoleniu wodnoprawnym obowiązującym w okresie od 8 maja 2018 r. do 14 maja 2019 r. oraz w przypadku jednej próbki z dnia 17 czerwca 2019 r. stwierdzono przekroczenie normy określonej w pozwoleniu wodnoprawnym obowiązującym w okresie od 15 maja 2019 r. do 14 maja 2020 r., co mieściło się jednak w dopuszczalnym limicie określonym w § 6 ust. 1 wraz z załącznikiem nr 7 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

⁵⁴ W zakresie minimalnego poziomu redukcji wskaźników zanieczyszczeń dla BZT₅, CHZT₅ i zawiesiny ogólnej.

⁵⁵ Dz. U. poz. 1311 – w zakresie dopuszczalnych stężeń azotu ogólnego i fosforu ogólnego.

⁵⁶ Dz.U. z 2020 r., poz. 310, dalej: Prawo wodne.

⁵⁷ Dalej: WIOŚ.

⁵⁸ Opłata podwyższona jest instrumentem o charakterze represyjnym stosowanym w przypadku, gdy zobowiązane podmioty korzystające ze środowiska nie mają pozwolenia na takie korzystanie (art. 276 ustawy Prawo ochrony środowiska).

⁵⁹ Dalej: koś.

⁶⁰ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. poz. 10).

(akta kontroli str. 15, 451)

Masa wytworzonych koś z trzech oczyszczalni wyniosła: 2018 r. – 678,62 Mg, 2019 r. – 804,48 Mg i 2020 r. I-III kwartał – 535,32 Mg. W związku z wytwarzaniem odpadów o rocznej masie poniżej 5.000 Mg Spółka⁶¹ nie była zobowiązana do dysponowania pozwoleniem na wytwarzanie odpadów. Masa wytworzonych koś z oczyszczalni w Poraju wyniosła: 2018 r. – 507,92 Mg (sucha masa odpadów 108 Mg), 2019 r. – 625,09 Mg (sucha masa odpadów 99 Mg) i 2020 r. I-III kwartał – 362,58 Mg (sucha masa odpadów 64 Mg).

(akta kontroli str. 15, 451, 463, 497)

Spółka w pozwoleniu wodnoprawnym dotyczącym oczyszczalni w Poraju oraz w pozwoleniu wodnoprawnym dotyczącym oczyszczalni w Żarkach Letnisko wydanym w 2019 r. została zobligowana do postępowania z odpadami zgodnie z obowiązującą ustawą o odpadach. Pozwolenie wodnoprawne wydane wobec oczyszczalni Jastrząb oraz pozwolenie wodnoprawne wydane w 2009 r. wobec oczyszczalni Żarki Letnisko nie zawierały takich zapisów.

(akta kontroli str. 18-38)

W okresie objętym kontrolą obowiązywały zawarte przez Spółkę umowy⁶², których przedmiotem był załadunek, transport, utylizacja i unieszkodliwienie lub odzysk ustabilizowanego komunalnego osadu odwodnionego powstającego w procesie oczyszczania ścieków i przeróbki osadów (umowy obowiązujące do końca 2019 r.) oraz transport i zagospodarowanie odwodnionych, ustabilizowanych osadów ściekowych (umowa obowiązująca od 2020 r.). Zakresem ww. umów objęto odbiór odpadów o kodzie 19 08 05 z terenu trzech oczyszczalni zarządzanych przez Spółkę.

(akta kontroli str. 116-127)

Zgodnie z wymogami określonymi w pozwoleniach wodnoprawnych, Spółka wszystkie koś przekazała w celu ich wykorzystania w procesie R10 *Obróbka na powierzchni ziemi przynosząca korzyści dla rolnictwa lub poprawę stanu środowiska*, dopuszczonym w art. 96 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁶³. Do umów załączono spis gruntów przeznaczonych do wykorzystania przez wykonawcę umów do zagospodarowania osadów wraz z tytułami prawnymi do tych nieruchomości. Wszystkie grunty położone były w województwie śląskim, tj. na terenie którego koś zostały wytworzone.

(akta kontroli str. 15, 439, 451, 463)

Spółka w poszczególnych latach przekazała - celem zagospodarowania - następujące ilości koś dwóm podmiotom gospodarczym, z którymi zawarte miała ww. umowy:

- 2018 r.: 666,72 Mg,
- 2019 r.: 825,2 Mg,
- 2020 (III kwartały): 526,12 Mg.

Z oczyszczalni w Poraju ww. podmiotom przekazano masę koś w ilości jaką wytworzono w poszczególnych okresach badanego okresu, tj. w 2018 r. – 507,92 Mg (sucha masa odpadów 108 Mg), w 2019 r. – 625,09 Mg (sucha masa odpadów 99 Mg) i 2020 r. I-III kwartał – 362,58 Mg (sucha masa odpadów 64 Mg).

(akta kontroli str. 15, 451, 455, 463, 497)

⁶¹ Art. 180a pkt 2 ustawy Poś.

⁶² Umowa o odbiór odwodnionych osadów komunalnych z dnia 31 grudnia 2016 r. (obowiązująca do 30 września 2019 r.), umowa o odbiór odwodnionych osadów komunalnych z dnia 1 października 2019 r. (obowiązująca do 31 grudnia 2019 r.) oraz umowa z dnia 31 grudnia 2019 r. (obowiązująca do 31 grudnia 2022 r.).

⁶³ Dz.U. z 2020 r., poz. 797 ze zm.

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że Spółka przed przekazaniem koś w celu ich wykorzystania w procesie R10 każdorazowo przygotowywała osady odpowiednio do celu i sposobu ich stosowania, w szczególności przez poddawanie ich wapnowaniu. Prezes dodał, że koś odwadniane są na prasie filtracyjnej i trafiają bezpośrednio do kontenera na osady, następnie wapnowane koś są wywożone przez firmę zewnętrzną na pole, gdzie zagospodarowywane są przez rolnika.

(akta kontroli str. 455)

Kontrola WIOŚ wykazała, że przed stosowaniem koś oraz grunty, na których te osady miały być stosowane, zostały przebadane zgodnie z zakresem określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie *komunalnych osadów ściekowych*⁶⁴ oraz że badania te nie wykazały przekroczenia dopuszczalnych wskaźników określonych w tym rozporządzeniu. W toku tej kontroli stwierdzono jednak, że pobór próbek do badań wykonywany był niezgodnie z § 2 ust. 5 ww. rozporządzenia oraz art. 147a ustawy Poś gdyż poboru próbek dokonano we własnym zakresie, a zgodnie z przytoczonymi przepisami winno go przeprowadzić akredytowane laboratorium lub certyfikowana jednostka badawcza.

(akta kontroli str. 442-443)

Zgodnie z art. 147a ust. 1 pkt 1 ustawy Poś ww. badania zostały wykonane przez akredytowane w tym zakresie laboratorium⁶⁵ w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności⁶⁶.

(akta kontroli str. 457-460)

Podmioty władające powierzchnią ziemi, zgodnie z ustaleniami dokonanymi ze Spółką, wykonywały we własnym zakresie opracowania dawkowania osadów na gruntach. Wyniki badań osadów niezbędne do sporządzenia tych opracowań były im dostarczane przez Spółkę. Opracowania dawkowania osadów były przedkładane wytwórcy i rolnikom.

(akta kontroli str. 464-467)

Kontrola WIOŚ wykazała, że Spółka nie realizowała obowiązku określonego w art. 96 ust. 8 ustawy o odpadach powiadamiania wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o zamiarze przekazania osadów władającemu powierzchnią ziemi, na której te osady mają być stosowane, na co najmniej 7 dni przed przekazaniem⁶⁷.

(akta kontroli str. 443, 477)

Spółka przekazała wójtowi Gminy Poraj dane o ilości i sposobie zagospodarowania koś w latach 2018-2019 (w celu wykazania w sprawozdaniu z realizacji AKPOŚ2017) zgodnie ze stanem faktycznym.

(akta kontroli 461-463)

Oględziny przeprowadzone w dniu 7 grudnia 2020 r. przez pracowników WIOŚ wykazały dość dobry stan zbiornika osadu. W badanym okresie nie wystąpiły awarie urządzeń służących do zagospodarowania koś (odwodniony osad na prasie filtracyjnej trafia bezpośrednio do kontenera i wywożony jest następnie do rolniczego wykorzystania).

(akta kontroli str. 9-10, 15, 39-94, 336-355, 456, 499)

⁶⁴ Dz. U. poz. 257.

⁶⁵ Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach, dysponujący certyfikatem akredytacji laboratorium badawczego nr AB 213.

⁶⁶ Dz.U. z 2019 r., poz. 155 ze zm.

⁶⁷ Jedynie pismem nr SP.2.1.77.2019 z dnia 2 października 2019 r. Spółka powiadomiła o zastosowaniu koś na działce, na której nie były one wykorzystywane.

W dniu 25 stycznia 2021 r. przedstawiciel Spółki oraz inspektor WIOŚ podpisali protokół z kontroli WIOŚ (Spółka nie wniosła zastrzeżeń od ustaleń zawartych w protokole).

(akta kontroli str. 450)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) Spółka nie dotrzymywała określonych w pozwoleniach prawnych warunków odprowadzania ścieków w zakresie ich jakości z oczyszczalni Żarki Letnisko, gdyż w 29 z 34 (85%) próbek z okresu 2018 r. – 2020 r. (III kwartał) stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm w zakresie stężenia azotu ogólnego, a w 10 z 34 ww. próbek (29%) stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm w zakresie stężenia fosforu ogólnego, co stanowiło naruszenie § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. *w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego* oraz § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. *w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych*.

(akta kontroli str. 157-158)

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że jako jedną z przyczyn przekroczeń wyników badań ścieków w Żarkach Letnisko ustalono dużą proporcję ilości ścieków dowożonych do surowych, co może powodować czasowe problemy z redukcją azotu ogólnego i fosforu. Problem ten był analizowany w 2018 r. po wynikach badań które potwierdzały taką sytuację. Podjęto działania zmierzające do poprawy wyników ścieków oczyszczonych. Przeprowadzono wraz z projektantem (technologiem) konsultacje i wizytację na oczyszczalni. Niezbędną informacją dla projektanta były plany inwestycyjne budowy nowych odcinków kanalizacyjnych, które mogą poprawić korelację między ściekami surowymi do ścieków dowożonych, a tym samym poprawić wyniki badań. W tym okresie zaawansowane były prace nad II etapem kanalizacji w Żarkach Letnisko. W dniu 4 września 2020 r. po wyborze wykonawcy została podpisana umowa na budowę II etapu kanalizacji w Żarkach Letnisku⁶⁸. W związku z powyższym i po przeanalizowaniu procesu oczyszczalni ścieków planowano w 2020 roku pracę mającą poprawić efekt redukcji wskaźników. Realizacja tych zamierzeń nastąpi w 2021 roku.

(akta kontroli str. 141-142, 491-496)

NIK wskazuje, że obowiązkiem adresata pozwolenia wodnoprawnego jest bieżące przestrzeganie warunków w nim określonych.

2) W 2018 r. Spółka nie przekazywała do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska wyników pomiarów ilości i jakości wprowadzonych ścieków pochodzących z oczyszczalni Żarki Letnisko do czego zobowiązywał art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy Prawo wodne.

(akta kontroli str. 158)

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że powyższych wyników nie przekazywano do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska ze względu na nieprawidłową

⁶⁸ Wykonawca wybrany w wyniku przeprowadzenia postępowania o numerze referencyjnym GK.271.7.2019, którego przedmiotem była budowa kanalizacji grawitacyjno-ciśnieniowej wraz z przyłączami, przepompowni ścieków oraz modernizacja sieci wodociągowej i oczyszczalni ścieków w miejscowości Żarki Letnisko.

interpretację pozwolenia wodnoprawnego, w którym nie ma zapisu o konieczności przekazywania wyników badań do WIOŚ.

(akta kontroli str. 141)

NIK zwraca uwagę, że brak sformułowania takich zapisów w pozwoleniu wodnoprawnym nie zwalnia Spółki z obowiązku przestrzegania warunków określonych w obowiązujących przepisach prawnych.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka dysponowała ważnymi pozwoleniami wodnoprawnymi na odprowadzanie ścieków komunalnych z trzech zarządzanych przez siebie oczyszczalni. I w dwóch z nich (w Poraju i w Jastrzębiu) dotrzymywano określonych w pozwoleniach prawnych warunków odprowadzania ścieków dotyczących ich jakości. Do przekroczeń dopuszczalnych norm dochodziło jedynie w oczyszczalni Żarki Letnisko, o czym, mimo ustawowego obowiązku, w 2018 r. Spółka nie poinformowała WIOŚ. Oględziny oczyszczalni ścieków w Poraju, przeprowadzone w toku niniejszej kontroli przez WIOŚ, wykazały ogólnie dobry stan techniczny poszczególnych elementów ciągu technologicznego, który zapewniał uzyskanie parametrów odprowadzanych ścieków zgodnych z warunkami pozwolenia. Spółka nie dotrzymywała jednak innych warunków i obowiązków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym wydanym dla oczyszczalni w Poraju dotyczących prowadzenia pomiarów ilości odprowadzanych ścieków, naprawy lub wymiany urządzenia do pomiaru ilości odprowadzanych ścieków na nowe w przypadku jego awarii, eksploatacji oczyszczalni zgodnie z instrukcją obsługi oraz informowania odpowiednich organów o awarii bądź zakłóceniu pracy oczyszczalni ścieków. Spółka zgodnie z wymaganiami Prawa budowlanego przeprowadzała przeglądy techniczne posiadanych przez siebie obiektów budowlanych. Komunalne osady ściekowe były przekazywane przez Spółkę, zgodnie z wymogami określonymi w pozwoleniach wodnoprawnych, do wykorzystania w procesie R10, a badania koś oraz gruntów, na których te osady miały być stosowane, nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych przepisami wskaźników, jednak badania przeprowadzono bez zachowania obowiązujących procedur, a ponadto nie dochowywano obowiązku informowania WIOŚ o wynikach badań oraz o zamiarze przekazania osadów władającemu powierzchnią ziemi, na której te osady mają być stosowane.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

4.1. Spółka nie planowała wydatków na realizację zadań z zakresu zbiorowego oczyszczania ścieków w okresach roku kalendarzowego, planując te koszty na okres trzech lat podczas przygotowania taryfy⁶⁹ na podstawie przepisów art. 20 uzzw.

W dniu 12 marca 2018 r. Spółka sporządziła wniosek o zatwierdzenie taryfy opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków na okres trzech lat na terenie Gminy Poraj, która została zatwierdzona Decyzją Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu⁷⁰.

W ww. taryfie zawarto zapisy, że kalkulację opłat oparto na wartości niezbędnych przychodów: „Uzyskanie niezbędnych przychodów z opłat jest niezbędne do pokrycia wszystkich kosztów bieżącej eksploatacji, utrzymania, jak i niezbędnych remontów urządzeń wodno-kanalizacyjnych”.

⁶⁹ Zgodnie z art. 2 pkt 12 uzzw, taryfa to zestawienie ogłoszonych publicznie cen i stawek opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków oraz warunki ich stosowania.

⁷⁰ Decyzją nr PO.RET.070.66.2.2018.MZ z 14 maja 2018 r. Wcześniej obowiązywała taryfa przyjęta uchwałami Rady Gminy Poraj nr 123(XVI)16 z 3 marca 2016 r. oraz 258(XXX)17 z 28 lutego 2017 r.

Ponadto, w ww. taryfie określono, że prognoza kosztów eksploatacyjnych związanych ze świadczeniem usług wodociągowo-kanalizacyjnych została oparta na:

- zestawie założeń makro- i mikroekonomicznych,
- prognozie zmiany warunków ekonomicznych oraz wielkości usług i warunków ich świadczenia,
- prognozie zmiany kosztów wynikającej z eksploatacji nowych urządzeń wodno-kanalizacyjnych.

Ww. założenia i prognozy uwzględniały m.in. prognozowaną stopę inflacji, zakładany wzrost wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne oraz wzrost cen energii elektrycznej.

(akta kontroli str. 320-335, 416-417, 418-423)

4.2. Wydatki Spółki na realizację zadań w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków poniesione w latach 2018-2020 (do 30 września) wyniosły łącznie 3 564,4 tys. zł, z tego 1 261,9 tys. zł w 2018 r., 1 336,7 tys. zł w 2019 r. i 965,8 tys. zł w ciągu pierwszych trzech kwartałów 2020 r.

Wszystkie środki finansowe na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej pochodziły z wpłat od odbiorców, którym Spółka świadczyła usługi zbiorowego odprowadzania ścieków i Spółka nie występowała o uzyskanie dofinansowania zewnętrznego.

Spółka nie zapewniła środków finansowych na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej, co opisano szczegółowo poniżej, w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 320-335, 416-417, 418-423)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Spółka nie podjęła działań w celu zapewnienia środków finansowych na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej. Spółka nie sporządziła wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych (co opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”, w obszarze pierwszym niniejszego wystąpienia), a tym samym nie miała możliwości uwzględnienia zaplanowanej inwestycji w opracowanej taryfie opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków, co ograniczało możliwość podejmowania przedsięwzięć związanych z rozwojem sieci kanalizacyjnej.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że Spółki nie stać na realizowanie celów określonych w AKPOŚK 2017 tj. projektu pn. „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Poraju” z własnych środków, dlatego też wspólnie z gminą podejmował działania mające na celu pozyskanie finansowania zewnętrznego dla zaplanowanych przedsięwzięć, m.in. w 2017 r. Spółka wykonała dokumentację projektową przedsięwzięcia, z kolei Gmina uczestniczyła w pracach związanych z opracowywaniem dokumentów strategicznych dotyczących wdrażania przedsięwzięć Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Prezes dodał: „Obecnie w ramach prac przygotowawczych do aplikowania o środki UE w okresie programowania 2021-2027 przedsięwzięcie dot. modernizacji oczyszczalni ścieków w Poraju zostało zgłoszone jako planowane do realizacji w ramach RIT Subregionu Północnego RPO WSL 2021-2027. Aktywnie uczestniczymy w pracach grupy

roboczej ds. ochrony środowiska, wypracowując rozwiązania i prezentując projekty niezbędne do realizacji w ramach dofinansowań RPO WSL”.

(akta kontroli str. 482-485)

NIK wskazuje, że niezależnie od podnoszonych w wyjaśnieniu okoliczności, skutkiem nieopracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, w którym winna być przewidziana inwestycja ujęta w AKPOŚK 2017, było również nie uwzględnienie jej kosztów na etapie ustalania taryfy opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków, a przez to niezapewnienie środków własnych na realizację zadań wynikających z AKPOŚK 2017.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka, pomimo opracowania dokumentacji technicznej planowanej inwestycji, nie zapewniła środków finansowych niezbędnych do zrealizowania zaplanowanego w AKPOŚK 2017 tj. projektu pn. „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Poraju”, co było konsekwencją m.in. zaniechania sporządzenia wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych.

IV. Wnioski:

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Opracowanie i przedłożenie Wójtowi wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, w tym zagospodarowania osadów ściekowych.
2. Przeprowadzanie okresowych (pięcioletnich) kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnej zlokalizowanej poza terenem oczyszczalni ścieków, wymaganych przepisami Prawa budowlanego.
3. Podjęcie działań mających na celu zapewnienie środków finansowych na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 20 kwietnia 2021 r.

Kontroler
Gł. specjalista kp.
Waldemar Góra

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....